

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD I'R:	PWYLLGOR GWAITH
DYDDIAD:	18 MEDI 2017
PWNC:	CYNLLUN ARIANNOL AR GYFER Y TYMOR CANOL 2018/19 – 2020/21
DEILYDD (ION) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD JOHN GRIFFITH
PENNAETH Y GWASANAETH:	MARC JONES - PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU)
AWDUR YR ADRODDIAD:	MARC JONES
FFÔN:	2601
E-BOST:	rmjfi@ynysmon.gov.uk
AELODAU LLEOL:	Amherthnasol

A - Argymhellid / Argymhellion a Rheswm / Rhesymau

Mae gofyn i'r Cyngor sefydlu system gadarn i fonitro a rheoli ei gyllideb refeniw ac elfen allweddol o'r system honno yw Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol. Mae'r cynllun yn nodi strategaeth cyllideb y Cyngor dros y tair blynedd nesaf ac yn nodi'r rhagdybiaethau a fydd yn cael eu cynnwys yn y broses o bennu'r gyllideb flynyddol.

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith nodi cynnwys y cynllun a chymeradwyo'r rhagdybiaethau a wnaed.

B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi ystyried a pham wnaethoch chi eu gwrthod a / neu ddewis yr opsiwn hwn?

Amherthnasol

C - Pam fod hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Yn unol â pharagraff 4.3.2.2.1 Cyfansoddiad y Cyngor, rhaid i'r Pwyllgor Gwaith gyhoeddi datganiad cyn pennu cyllideb a hynny cyn 30 Medi bob blwyddyn.

CH - A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi

D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Amherthnasol

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?

Beth oedd eu sylwadau?

1	Prif Weithredwr / Tîm Strategol Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	I'w gadarnhau
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	Amherthnasol - y Swyddog Adran 151 yw awdur yr adroddiad
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	I'w gadarnhau
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	
7	Sgriwtini	
8	Aelodau lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / arall / eraill	

E - Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)

1	Economaidd	
2	Gwrth-dlodi	
3	Trosedd ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldebau	
6	Cytundebau Canlyniadau	
7	Arall	

F - Atodiadau:

Atodiad 1 - Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol
Atodiad 2 - Amcangyfrif 3 blynedd manwl
Atodiad 3 – Rhagdybiaethau'r Cynllun

FF - Papurau cefndir (cysylltwch â'r awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

CYNLLUN ARIANNOL AR GYFER Y TYMOR CANOL 2018/19 – 2020/21

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol yn nodi lefel yr adnoddau y mae'r Cyngor yn debygol o fod eu hangen am y tair blynedd ariannol nesaf ac yn nodi sut mae'r Cyngor yn bwriadu cydbwysu'r angen am adnoddau gyda'r arian sydd ar gael.
- 1.2 Mae rhagweld y dyfodol yn anodd mewn unrhyw amgylchiadau ond, ar hyn o bryd, mae'n anodd iawn oherwydd yr ansicrwydd ynglŷn â'r economi, goblygiadau'r penderfyniad i adael yr Undeb Ewropeaidd a'r newid ym mholisi economaidd y Llywodraeth yn dilyn yr etholiad cyffredinol ym mis Mai 2017.
- 1.3 Dylid nodi hefyd bod dyddiad prif ddatganiad Llywodraeth y DU ar y gyllideb wedi symud o'r dyddiad traddodiadol ym mis Mawrth i fis Tachwedd a'i fod yn disodli Datganiad yr Hydref. Yna, ceir Datganiad y Gwanwyn ym mis Mawrth 2018. Bydd y gyllideb ym mis Tachwedd yn nodi lefelau gwariant y Llywodraeth, yn cynnwys y gyllideb y bydd Llywodraeth Cymru'n ei derbyn a bydd hynny ar ôl dyddiad cyhoeddi'r setliad dros dro gan Lywodraeth Cymru sydd wedi ei gynllunio ar hyn o bryd ar gyfer 10 Hydref 2017.
- 1.4 Mae'r cynllun yn cymryd i ystyriaeth y newidiadau y gwyddys amdanynt ac yn gwneud rhagdybiaethau o ran y prif ffactorau sy'n effeithio ar gyllideb refeniw'r Cyngor (costau cyflog, pensiynau, chwyddiant cyffredinol, cyllid Llywodraeth Cymru, pwysau demograffig a'r galw am wasanaethau). Mae'n cymryd i ystyriaeth hefyd unrhyw bwysau ar y gyllideb sy'n codi o Gynllun Corfforaethol y Cyngor am 2017-2022.

2. STRATEGAETH CYLLIDEB Y CYNGOR HYD YMA

- 2.1 Dechreuodd economi Prydain ddirywio yn dilyn yr argyfwng bancio yn 2008 a dechreuodd y Llywodraeth bresennol ei rhaglen o gyfiariannol yn 2010. Er bod hyn wedi golygu gostyngiad yn lefel y cyllid a rydd y llywodraeth ganolog i awdurdodau lleol yng Nghymru, parhaodd y cyfraniad a gafwyd i dyfu hyd 2013/14, er bod y twf yn annigonol i gwrdd â'r holl bwysau cost ac roedd yn cynrychioli toriad gwirioneddol mewn cyllid.
- 2.2 O 2014/15 i 2016/17, mae'r Cyngor wedi gweld gostyngiadau ariannol yn y grant y mae'n ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru er i'r sefyllfa newid yn 2017/18 pan dderbyniodd y Cyngor setliad a oedd ychydig yn uwch mewn termau ariannol. Dangosir hyn yn Nhabl 1 isod:-

Tabl 1
Y Newid yng Nghyllid Allanol Cyfun y Cyngor 2014/15 – 2017/18

Blwyddyn	GCR £ 'm	Trethi Annommestig £ 'm	Cyfanswm CAC £ 'm	% y Newid
2013/14	78.74	22.03	100.77	-
2014/15	75.11	22.04	97.15	-3.6%
2015/16	71.70	21.99	93.69	-3.6%
2016/17	70.62	21.31	91.93	-1.9%
2017/18	69.65	23.00	92.65	+0.8%

- 2.3. Mae'r ffigyrau a ddangosir uchod yn cymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn y fformiwla ddsbarthu, unrhyw grantiau a ddygwyd i mewn i'r setliad, unrhyw newidiadau mewn cyfrifoldebau all godi oherwydd bod arian yn dod i mewn neu'n mynd allan o'r setliad, newidiadau yn y sail dreth ac unrhyw gynnydd neu ostyngiad mewn cyllid gan Lywodraeth Cymru. Fodd bynnag, waeth beth yw'r rheswm am y newid, dyma'r swm o arian y mae'r Cyngor wedi ei dderbyn bob blwyddyn i gyllido cost gwasanaethau.
- 2.4 Mae hyn yn cynrychioli gostyngiad cyffredinol yn y CAC o 8.1% rhwng lefel 2013/14 a lefel 2017/18.
- 2.5. Er mwyn lliniaru effaith y golled hon, mae'r Cyngor wedi cynyddu'r Dreth Gyngor ar gyfradd uwch na chwyddiant dros yr un cyfnod. Fodd bynnag, oherwydd bod cyfran y CAC i'r Dreth Gyngor oddeutu 3: 1, mae pob gostyngiad o 1% yn y CAC yn golygu bod angen cynnydd o 3% yn y Dreth Gyngor er mwyn sicrhau'r un lefel o gyllid. Mae lefelau'r Dreth Gyngor wedi cynyddu fel a ganlyn ers 2013/14:-

Tabl 2
Cynnydd yn y Dreth Gyngor ers 2013/14

Blwyddyn	Cyfanswm Debyd y Dreth Gyngor £ 'm	Band D Cyfwerth £	% y Newid
2013/14	28.48	939.15	-
2014/15	29.47	981.41	+ 4.5%
2015/16	30.96	1,025.57	+ 4.5%
2016/17	32.11	1,061.46	+ 3.5%
2017/18*	33.51	1,088.01	+2.5%

*Mae Debyd y Dreth Gyngor ar gyfer 2017/18 yn cynnwys premiwm 25% ar ail gartrefi ac eiddo sydd wedi bod yn wag am dymor hir. Mae hyn yn cyfateb i ddebyd ychwanegol o £0.56m ar y Dreth Gyngor.

- 2.6 Mae'r gostyngiad yn y CAC a'r cynnydd yn y Dreth Gyngor wedi newid y cydbwysedd rhwng swm yr arian a dderbynnir mewn grant gan y Llywodraeth a'r swm a gynhyrchir drwy drethi lleol. Mae'r arian a gynhyrchwyd trwy'r Dreth Gyngor yn 2016/17 yn 26%, o'i gymharu â 22% yn 2013/14. Dangosir hyn yn Nhabl 3 isod: -

Tabl 3
Cyllid y Cyngor ers 2013/14

Blwyddyn	Cyfanswm CAC £ 'm	Cyfanswm Debyd y Dreth Gyngor £ 'm	Cyfanswm Cyllid £ 'm	% Y Dreth Gyngor i Gyfanswm y Cyllid
2013/14	100.77	28.48	129.25	22.0%
2014/15	97.15	29.47	126.62	23.2%
2015/16	93.69	30.96	124.65	24.8%
2016/17	91.93	32.11	124.04	25.9%
2017/18	92.65	33.51	126.16	26.6%

- 2.7 Am nifer o flynyddoedd cyn 2013/14, bu'n rhaid i Wasanaethau wneud arbedion. Yn wreiddiol, roedd y rhain yn seiliedig ar ganran o'r gyllideb net ac, o ganlyniad, cafodd nifer y cyllidebau a oedd heb eu defnyddio ac oedd â thanwariant yn eu herbyn eu gostwng. Roedd hynny'n ddigon i sicrhau'r arbedion gofynnol ond, gydag amser, mae wedi mynd yn fwy ac yn fwy anodd i wasanaethau gyflawni'r lefel angenrheidiol o arbedion drwy'r dull hwn. Bellach, mae wedi cyrraedd pwynt lle bydd rhaid trosglwyddo gwasanaethau i ddarparwyr eraill neu roi'r gorau i ddarparu rhai gwasanaethau er mwyn gwneud unrhyw arbedion ychwanegol.

- 2.8 Dangosir lefel yr arbedion a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith fel rhan o'r gyllideb refereniw flynyddol ers 2013/14 yn Nhabl 4 isod:-

Tabl 4
Dadansoddiad o Arbedion fesul Gwasanaeth 2013/14 - 2016/17

Gwasanaeth	2013/14 £ '000	2014/15 £ '000	2015/16 £ '000	2016/17 £ '000	2017/18 £ '000	Cyfanswm £ '000
Ysgolion	0	0	0	988	876	1,864
Addysg a Diwylliant	356	811	670	320	224	2,381
Gwasanaethau Oedolion	500	1,261	407	335	559	3,062
Gwasanaethau Plant	312	352	184	143	0	991
Hamdden, Arforol a Datblygu Economaidd	175	414	394	147	81	1,211
Tai	66	117	137	74	41	435
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	1,014	2,216	1,492	730	339	5,791
Rheoleiddio	200	308	80	111	106	805
Busnes y Cyngor	70	152	31	56	18	327
Adnoddau	50	212	104	72	121	559
Trawsnewid	49	183	226	84	79	621
Cyllidebau Corfforaethol	70	237	600	400	0	1,307
Cyfanswm	2,862	6,263	4,325	3,460	2,444	19,354

- 2.9 Mae gwneud yr arbedion hyn wedi caniatáu i'r Cyngor ryddhau rhywfaint o arian i gyllido pwysau o fewn gwasanaethau yn ychwanegol at y pwysau chwyddiantol arferol. Er enghraifft, yng nghyllideb 2017/18 cafodd swm o £1.415m ei gynnwys yng nghyllidebau'r gwasanaeth i ariannu pwysau, i ddefnyddio rhywfaint o'r dreth gyngor ychwanegol a gynhyrchwyd trwy'r premiwm ac i drosglwyddo cyllid ychwanegol o Lywodraeth Cymru i'r gwasanaethau. Effaith cyffredinol o weithredu'r £19.3m o arbedion ac arian chwyddiant a phwysau eraill sydd ar y gyllideb yw gostyngiad net o £3.09m yng nghyllideb Refeniw'r Cyngor rhwng 2013/14 a 2017/18 (gostyngiad ariannol o 2.4%).

3. RHAGOLYGN ECONOMAIDD Y DU

- 3.1 Newidiodd Llywodraeth y DU ei pholisi economaidd cyn yr etholiad a'r bwriad yw cael cyllideb gytbwys erbyn 2025, bod y diffyg strwythurol yn llai na 2% o GDP erbyn 2020/21 a bod y ddyled net fel canran o GDP yn dechrau gostwng erbyn 2020/21. Mae'r cynlluniau cyllidebol cyfredol wedi cael eu dylunio i ostwng y diffyg i 0.9% o GDP erbyn 2020/21 ac mae hyn yn rhoi hyblygrwydd o £23bn i'r Llywodraeth ond os bydd twf gwirioneddol yn is na'r rhagolygon, yna bydd yr hyblygrwydd hwn yn gostwng yn gyflym.
- 3.2 Bydd cyflawni'r targedau hyn yn anodd ac mae llawer yn dibynnu ar dwf yn y dyfodol. Mae ansicrwydd mawr ynghylch sut bydd yr economi'n perfformio pan fydd y DU yn gadael yr Undeb Ewropeaidd ym mis Mawrth 2018. Yr amcangyfrif cyfredol ar gyfer 2017/18 yw y bydd benthycia net yn £58.3bn a bydd cael o'r sefyllfa honno i gyllideb gytbwys erbyn 2025 yn anodd o ystyried y pwysau sylweddol sy'n bodoli, e.e. poblogaeth sy'n heneiddio, costau cynyddol y Gwasanaeth Iechyd Cenedlaethol, costau cynyddol Gofal Cymdeithasol i Oedolion, cynnal y diogelwch ar gyfer pensiwn gwlad (y 'triple lock guarantee') ac ati.
- 3.3 Mae lefel yr ansicrwydd wedi cynyddu hefyd yn dilyn yr etholiad cyffredinol ym mis Mai 2017, gyda'r Llywodraeth dan bwysau cynyddol i symud i ffwrdd o'r mesurau llymder parhaus ac i fuddsoddi mwy mewn gwasanaethau cyhoeddus. Mae'r cap 1% ar dâl y sector cyhoeddus ac a ddylid gwneud i ffwrdd â'r cap, wedi cael ei drafod yn fanwl yn ddiweddar.

- 3.4** Ar hyn o bryd, mae chwyddiant yn 2.6% (CPI – Gorffennaf 2017), sy'n uwch na tharged y Llywodraeth o 2%. Cododd chwyddiant yn ystod 2016/17 oherwydd i sterling wanhau yn dilyn y refferendwm i adael yr UE. Bydd effaith y cwymp yng ngwerth sterling yn gostwng yn ystod gweddill 2017 ac i mewn i 2018 a rhagwelir y bydd yn syrthio'n ôl i oddeutu 2% erbyn cychwyn 2019. O ganlyniad, nid oes unrhyw bwysau brys i godi cyfraddau llog oherwydd disgwylir iddynt aros ar lefel isel am y dyfodol rhagweladwy ond efallai y byddant yn dechrau codi rhywfaint yn ystod 2018.

4. CYLLIDEB LLYWODRAETH CYMRU

- 4.1** Ar hyn o bryd, mae ansicrwydd ynghylch y setliad a gaiff Cymru yn 2018/19 ac ar ôl hynny. Mae Llywodraeth y DU yn cynllunio ar gyfer gostyngiad o £3.5bn mewn gwariant cyhoeddus yn 2019/20 a fyddai'n cyfateb i £175m o doriad yng nghyllideb Llywodraeth Cymru, ond bydd y cyllid ychwanegol a gyhoeddwyd ar gyfer iechyd, ysgolion a gofal cymdeithasol i oedolion yng Nghyllideb Mawrth 2017 yn golygu cynnydd o £150m yn nghyllideb Llywodraeth Cymru.
- 4.2** Yn ogystal, cyhoeddodd Llywodraeth y DU newidiadau i yswiriant cenedlaethol a budd-daliadau lles a oedd wedi eu dylunio i leihau'r diffyg cyffredinol. Nid yw rhai o'r cynlluniau hyn wedi cael eu gweithredu ac nid yw'n glir sut y bydd y Llywodraeth yn cwrdd â'r diffyg, h.y. a fydd cyllidebau eraill, gan gynnwys cyllideb Llywodraeth Cymru, yn cael ei thorri ymhellach.
- 4.3** Roedd cyllideb Llywodraeth Cymru ar gyfer 2017/18 yn £14.6bn gydag oddeutu £7bn (48%) yn cael ei ddyrannu i lechyd a £4.3bn (30%) i Lywodraeth Leol. Ers 2009/10, mae cyllid ar gyfer y Gwasanaeth Iechyd yng Nghymru wedi cynyddu 16%, tra bod y cyllid ar gyfer llywodraeth leol wedi lleihau 18%.
- 4.4** Eto, nid yw'n glir sut y bydd Llywodraeth Cymru yn rhannu'r gyllideb rhwng lechyd, Llywodraeth Leol a'r gweddill. Fel y dywedwyd uchod, mae mwy wedi cael ei fuddsoddi mewn iechyd yng Nghymru gan adael llywodraeth leol i ysgwyddo cyfran fwy o'r toriadau ariannol. Os bydd Llywodraeth Cymru'n parhau â'r strategaeth hon, bydd yn arwain at doriadau sylweddol eraill yn y cyllid i lywodraeth leol ac awgrymir mai'r senario waethaf fyddai toriad o 3.3% yn 2018/19 a thoriad pellach o 2.6% yn 2019/20. Petai hynny'n digwydd, ac i gyllid gan Llywodraeth Cymru ostwng fel hyn, byddai CAC Ynys Môn yn gostwng o ffigwr 2017/18 o £92.65m i £89.59m yn 2018/19 ac £87.26m yn 2019/20. Gostyngiad cyffredinol o £5.39m dros ddwy flynedd.

5. PWYSAU CENEDLAETHOL A LLEOL AR Y GYLLIDEB

- 5.1** Mae Llywodraeth Leol yn gyffredinol yn wynebu pwysau cyllidebol o sawl cyfeiriad a bydd Ynys Môn yn wynebu pwysau cyllidebol sy'n unigryw iddi hi a rhaid ffactora'r rhain i mewn i'r Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol.

i. Cyflog Byw Cenedlaethol

Mae Llywodraeth y DU yn bwriadu codi'r Cyflog Byw Cenedlaethol i £9 yr awr erbyn Ebrill 2020, gyda lefelau'n codi o'r £7.50 cyfredol i £8.05 yn 2018, £8.50 yn 2019 a £9 yn 2020. Ar hyn o bryd, mae'r pwynt cyflog isaf a delir gan y Cyngor (Graddfa 1) yn £8.09 ac, os bydd yn codi 1% bob blwyddyn, ni fyddai ond yn £8.56 erbyn 2020. Felly, mae'n amlwg y bydd staff ar y cyflogau isaf yn derbyn codiad cyflog o fwy na 1% yn ystod y tair blynedd nesaf. Er nad oes gan y Cyngor nifer fawr o staff ar y raddfa isaf hon, bydd cynyddu'r pwynt cyflog i £9 yr awr yn golygu y bydd y cyflog graddfa 1 yn dal i fyny gyda'r raddfa nesaf ac yn lleihau'r gwahaniaeth rhwng graddfa 1 a 2 a graddfa 3 a 4. Mae'n amlwg y bydd hyn yn achosi anawsterau i awdurdodau lleol wrth iddynt geisio cyllido'r Cyflog Byw Cenedlaethol tra'n sicrhau y gellir cadw'r gwahaniaeth rhwng graddfa 1 a'r graddfeydd uwch.

ii. Codiad Cyflog i'r Sector Cyhoeddus

Mae codiadau cyflog i'r sector cyhoeddus wedi cael eu capio ar 1% ers 2011 a phan oedd chwyddiant yn isel, roedd gweithwyr ac, i raddau llai, yr Undebau, yn derbyn hynny. Fodd bynnag, gan fod chwyddiant wedi cynyddu i dros 2.5%, mae codiad cyflog 1% yn golygu gostyngiad gwirioneddol yn lefel cyflogau staff sector cyhoeddus ac mae pwysau cynyddol ar y Llywodraeth i wneud i ffwrdd â'r cap. Mae'r Undebau (ar gyfer staff NJC) yn cyflwyno cais ar y cyd am godiad cyflog 5% yn 2018. Mae'r codiad cyflog i athrawon o fis Medi 2017 wedi cael ei osod rhwng 1% a 2% ond mae'n debygol y bydd undebau'r athrawon yn pwysu am godiad cyflog uwch ar gyfer Medi 2018.

iii. Gofal Cymdeithasol i Oedolion

Wrth i'r boblogaeth fyw'n hirach, mae'r galw am wasanaethau gofal cymdeithasol i oedolion yn cynyddu. Erbyn 2035, amcangyfrifir y bydd cynnydd o 35% yn nifer y bobl a fydd yn byw yng Nghymru dros 65 oed a chynnydd 113% yn nifer y bobl dros 85. Canfu astudiaeth a gynhaliwyd ar ran Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod y pwysau'n cyfateb i dwf o 2.9% y flwyddyn. Yn ychwanegol at y cynnydd mewn twf, mae cyflwyno'r Cyflog Byw Cenedlaethol wedi cynyddu'r costau yn y sector gofal cymdeithasol. Yn setliad 2017/18, neilltuwyd £30m ychwanegol i awdurdodau lleol i helpu gyda'r costau hyn a dylai'r cyllid ychwanegol fod ar gael yng nghyllid 2018/19. Fodd bynnag, mae'n annhebygol o gwrdd â'r costau ychwanegol y bydd yr Awdurdod yn eu hwynebu.

iv. Plant sy'n Derbyn Gofal

Mae'r pwysau ar y gwasanaeth hwn wedi cynyddu'n genedlaethol ac yn lleol gyda'r Cyngor bellach yn gorfod lleoli nifer sylweddol uwch o blant. Amcangyfrifir y bydd gorwariant o tua £2m (gorwariant 60%) yn y gyllideb ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal yn 2017/18. Mae nifer o awdurdodau lleol eraill yn wynebu'r un pwysau ar hyn o bryd ond dylid nodi bod adolygiad o'r prosesau yn y Tîm Plant hefyd wedi arwain at gynnydd yn nifer y plant sydd bellach yn cael eu hystyried fel "Plant sy'n Derbyn Gofal". Mae'r cynnydd hwn yn nifer y plant hefyd yn cael sgil-ffaith ar y cyllidebau Addysg lle gwelwyd gorwariant o £350k yn 2016/17. Ymatebodd y Cyngor drwy ychwanegu £225k at y gyllideb hon yn 2017/18 ond ymddengys bod y swm hwn yn annigonol i gwrdd â'r galw cynyddol a rhagwelir y bydd gorwariant o £140k yn y gyllideb yn 2017/18.

v. Moderneiddio Ysgolion yr 21ain Ganrif

Caiff y gost o adeiladu ysgolion newydd dan y rhaglen foderneiddio ei gyllido 50% drwy grant gan Lywodraeth Cymru a benthycu gyda chefnogaeth a 50% drwy fenthycu di-gefnogaeth. Mae'r elfen benthycu di-gefnogaeth yn cael effaith ar y gyllideb refeniw ar ffurf y ddarpariaeth isafswm refeniw (MRP) a chostau llog. Mae'r ddwy ysgol newydd sydd wedi eu hadeiladu hyd yma yn cynhyrchu arbedion refeniw y gellir eu defnyddio i gyllido'r MRP a chostau llog. Fodd bynnag, wrth i'r Cyngor symud ymlaen gyda gweddill y prosiectau ym Mand A a Band B, mae arwyddion na fydd yr arbedion posibl yn cwrdd yn llawn â chostau'r MRP a llogau. O ganlyniad, mae hyn yn rhoi pwysau ar y gyllideb refeniw.

vi. Cynnal a Chadw Priffyrdd

Fel rhan o'r gofyniad sydd ar y Cyngor i wneud arbedion refeniw, mae cyllideb refeniw Cynnal a Chadw Priffyrdd wedi cael ei gostwng (£1.124m ers 2013/14). Mae effaith y gostyngiad yn y gyllideb refeniw wedi cael ei lleihau rhywfaint drwy ddefnyddio'r gyllideb gyfalaf (Menter Fenthyca Llywodraeth Leol neu Fenthyca gyda Chefnogaeth / Di-gefnogaeth) i gyllido gwaith cyfalaf i isadeiledd Priffyrdd (£9.06m ers 2013/14). Yn 2017/18, cafodd y gyllideb refeniw ei gostwng £72k a chafodd £761k o'r gyllideb gyfalaf (£470k o fenthyca gyda chefnogaeth a £291k o fenthyca di-gefnogaeth) ei neilltuo i gynnal a chadw priffyrdd. Mae'r Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo) yn amcangyfrif bod angen £730k ychwanegol o gyllid refeniw i gwrdd ag ymrwymadau'r contractau cynnal a chadw cyfredol ac i osgoi problemau mawr o ran diogelwch ar y ffyrdd. Yn ychwanegol at hyn, byddai angen £0.5m pellach er mwyn cynnal y priffyrdd yn eu cyflwr cyfredol. Byddai modd parhau i ddefnyddio cyllidebau cyfalaf i gyllido'r gwaith angenrheidiol. Fodd bynnag, mae defnyddio grantiau cyfalaf neu fenthyca gyda chefnogaeth yn gostwng y cyllid cyfalaf sydd ar gael ar gyfer prosiectau eraill ac mae'r defnydd o fenthyca di-gefnogaeth yn ychwanegu at y costau MRP a'r llogau am yr 20 mlynedd nesaf.

vii. Cynllun Corfforaethol

Mae'r Cyngor wrthi'n llunio ei Gynllun Corfforaethol newydd ar gyfer 2017 i 2022. Ar hyn o bryd, mae'n anodd penderfynu a fydd y prosiectau cynlluniedig yn arwain at bwysau o ran costau ychwanegol a beth fydd y costau ychwanegol hynny. Mae adolygiad cychwynol wedi nodi rhai gofynion cyllido ar gyfer y rhaglen gyfalaf yn ogystal â'r angen i sicrhau arian grant allanol neu i ddefnyddio arian grant sydd eisoes ar gael. Fodd bynnag, ni nododd yr adolygiad unrhyw bwysau cost sylweddol ar y gyllideb refeniw y byddai'n rhaid eu hymgorffori yn y cynllun ariannol ar gyfer y tymor canol ar hyn o bryd. Wrth i'r gwaith weithredu'r cynllun corfforaethol fynd yn ei flaen dros y 5 mlynedd nesaf, daw'r gofynion cyllido'n fwy eglur ac, o ganlyniad, bydd angen adolygu'r sefyllfa o ran y cynllun ariannol ar gyfer y tymor canol bob blwyddyn.

viii. Gostyngiad mewn Grantiau Penodol

Mae'r Cyngor yn parhau i dderbyn nifer o grantiau refeniw i gyllido gwasanaeth gyda 5 o brif grantiau (Grant Cefnogi Pobol, Grant Cymorth Gwasanaethau Bws, Grant Gwella Addysg, Grant Amddifadedd Disgyblion, Grant Addysg Ôl-16, Grant Refeniw Sengl Amgylcheddol). Yn yr un modd â chyllid cyffredinol, mae'r grantiau hyn yn gostwng a, phan mae hynny'n digwydd, mae'n anodd i'r Cyngor dynnu'n ôl y gwasanaethau hynny a sefydlwyd pan gafwyd y grant yn y lle cyntaf. O ganlyniad, rhaid i'r Cyngor wneud y gwahaniaeth i fyny fel y gellir parhau i ddarparu'r gwasanaeth ar yr un lefel.

ix. Pwysau Amrywiol ar y Gyllideb

Pob blwyddyn, mae cyllideb y Cyngor yn cynnwys nifer o addasiadau (newidiadau yr ymrwymwyd iddynt) sy'n adlewyrchu penderfyniadau a wnaed gan y Pwyllgor Gwaith yn y flwyddyn flaenorol, cynnydd mewn costau oherwydd ymrwymadau contractyddol neu ail-dendro contractau, 'drifft' incrementaidd. Er enghraifft, cytunodd y Pwyllgor Gwaith i ariannu cost diogelwch cyflog ar gyfer lwfansau athrawon o gyllideb ganolog y Cyngor. Yn ystod 2016/17, ail-dendrodd y Cyngor y contractau ar gyfer cynnal a chadw tiroedd a chynnal a chadw priffyrdd ac mae pris y contract newydd yn uwch na'r pris blaenorol ac, o'r herwydd, gwnaed darpariaeth ar gyfer hynny yn y cynllun.

6. CHWYDDIANT

6.1 Chwyddiant yw cyfradd y cynnydd disgwylidig ym mhrisiau nwyddau a gwasanaethau. Y ddau brif fesur o chwyddiant yw'r Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) a'r Mynegai Prisiau Manwerthu (RPI). Er bod cysylltiad rhwng y mesurau chwyddiant hyn a'r chwyddiant gwirioneddol y mae'r Cyngor yn ei wynebu, e.e. maent yn cael eu cynnwys mewn rhai o brif gontractau'r Cyngor fel dull o gynyddu'r prisiau blynyddol, mae yna feysydd arwyddocaol eraill o wariant sydd â lefelau uwch o chwyddiant.

6.2 Mae proses y gyllideb, felly, yn edrych ar y chwyddiant a amcangyfrifir dros nifer o wahanol feysydd o wariant ac mae'r ffactorau chwyddiant hyn yn cael eu hadeiladu i mewn i'r gyllideb flynyddol. Dylid nodi bod y setliad gan Lywodraeth Cymru yn ffigwr arian parod nad yw'n cael ei fynegeio mewn unrhyw fodd o'r naill flwyddyn i'r llall.

6.3 Mathau o Chwyddiant

6.3.1 Chwyddiant Cyflogau

Caiff cyflog staff y Cyngor ei reoli'n bennaf gan ddau gytundeb cyflog cenedlaethol sy'n cynnwys staff llywodraeth leol ac athrawon. Mae'r Llywodraeth wedi cyfyngu codiadau cyflog i 1% dros y 3 blynedd diwethaf ac, er bod pwysau i godi cyflogau (gweler paragraff 5.1 ii uchod), ni ragwelir y bydd y codiad cyflog yn uwch na 1% am oes y cynllun hwn heb i hynny gael ei ariannu gan lywodraeth ganolog. Yn ogystal, rhaid ffactora effaith y cynnydd yn y cyflog byw cenedlaethol i chwyddiant cyflogau (gweler paragraff 5.1i uchod). O ganlyniad, mae'r cynllun yn caniatáu ar gyfer codiad o 1.5% ar gyfer dwy flynedd gyntaf y cynllun, yn codi i 2% ar gyfer blwyddyn olaf y cynllun.

6.3.2 Prisiau

Mae dau brif fesur cydnabyddedig ar hyn o bryd o chwyddiant prisiau cyffredinol sef y Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) a'r Mynegai Prisiau Manwerthu (RPI). Er bod y ddau yn mesur chwyddiant, maent yn defnyddio gwahanol ddulliau a chydabyddir bellach mai CPI yw'r dull cywiraf a mwyaf dibynadwy. Mae CPI rhyw 1% yn is na'r RPI. Mewn cyfnod pan mae chwyddiant yn uchel, gall amrywio'n sylweddol rhwng gwahanol nwyddau, ond, pan mae'n isel, mae'r gwahaniaethau'n fychan ac mae'r dangosydd cyffredinol hwn yn darparu rhagdybiaeth resymol ar gyfer chwyddiant. At ddibenion y cynllun hwn, defnyddiwyd y CPI fel y rhagdybiaeth gyffredinol.

6.3.3 Ynni

Mae'r chwyddiant mewn perthynas â chostau ynni (trydan, nwy ac olew) wedi bod yn fwy cyfnewidiol yn y blynyddoedd diwethaf gyda phrisiau'n cynyddu'n gyflym ac wedyn yn gostwng, hyd yn oed pan fydd y CPI a'r RPI yn parhau i godi. O ystyried lefel y gwariant ar ynni, mae'n rhesymol i gynnwys rhagdybiaeth ar wahân ar ei gyfer. Gan fod olew'n cael ei brisio mewn doleri, mae'r cwmp yng ngwerth sterling yn ddiweddar hefyd wedi cynyddu prisiau ynni. Mae defnydd o ynni hefyd yn ffactor ac yn gysylltiedig â thymheredd y gaeaf ar gyfartaledd. Mewn blynyddoedd oerach, mae'r defnydd o ynni'n cynyddu ac, o'r herwydd, mae'r costau'n cynyddu. I bwrpas y cynllun, amcangyfrifir y bydd costau'n codi gan RPI + 1% dros oes y cynllun.

6.3.4 Chwyddiant ar gontractau

Mae gan y Cyngor nifer o gontractau gwasanaeth mawr (Prydau Ysgol, Cynnal a Chadw Priffyrdd, Casglu Sbwriel, Cludiant Ysgolion ac ati) lle mae'r addasiad ar gyfer chwyddiant yn cael ei nodi yn nhelerau ac amodau'r contractau a gallant amrywio o gymharu â'r prisiau chwyddiant cyffredinol. Mae rhagdybiaeth ar wahân wedi cael ei ganiatáu ar gyfer pob un o'r prif gontractau gwasanaeth yn seiliedig ar y diffiniad yn y contract.

7. NEWIDIADAU MEWN GALW

7.1 Yn ychwanegol at gynnydd mewn prisiau, gall costau newid wrth i'r galw am wasanaethau newid a gall hyn amrywio o newidiadau mewn niferoedd disgyblion, i'r galw am wasanaethau gofal i'r henoed, newid yn nifer y plant sy'n dod i mewn i'r broses gofal statudol, achosion digartrefedd, faint o wastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi ac ati.

7.2 Mae'r tybiaethau mewn perthynas â newidiadau yn y galw yn seiliedig ar: -

- (i)** y data sydd ar gael e.e. niferoedd disgyblion yn y dyfodol, nifer y tunelli o wastraff y rhagwelir y byddir yn cael gwared arnynt;
- (ii)** newidiadau sydd wedi eu cynllunio ar gyfer gwasanaethau - cyflwyno tîm Trothwy Gofal yn y Gwasanaethau Plant;
- (iii)** tueddiadau presennol – gwasanaethau plant a lleoliadau all-sirol lle mae'r galw am wasanaethau wedi cynyddu dros y 12 i 24 mis diwethaf ac achosion digartrefedd lle mae'r galw am wasanaethau wedi lefelu allan yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf.

8. INCWM

8.1 Mae cyllideb incwm gyfredol y Cyngor (ac eithrio'r Grant Cynnal Refeniw, Trethi Annomestig a'r Dreth Gyngor) yn cyfateb i £32.3m, sy'n cynnwys £19.3m o grantiau ac ad-daliadau gan gyrrff cyhoeddus, £7.2m o ffioedd a thaliadau a osodir gan statud neu a reoleiddir gan y Llywodraeth neu gytundeb rhentu tymor hir a £5.6m o ffioedd a thaliadau lle mae gan y Cyngor yr hawl i osod y ffi neu'r tâl.

8.2 Mae wedi bod yn bolisi gan y Cyngor dros y blynyddoedd diwethaf (cyn 2017/18) i godi ffioedd a thaliadau dewisol 5% bob blwyddyn. Gyda chwyddiant yn llawer is na 5%, mae'n dod yn fwyfwy anodd i barhau â'r polisi hwn, ac yn enwedig o ran y gwasanaethau hynny lle mae'r Cyngor yn cystadlu â'r sector preifat, e.e. Hamdden. Yn 2017/18, codwyd y ffioedd anstatudol 3% ac, o 2018/19, rhagdybir y bydd ffioedd anstatudol yn codi 3% y flwyddyn neu CPI, p'un bynnag yw'r uchaf.

9. CYLLIDEBAU WRTH GEFN AR GYFER DIGWYDDIADAU ANNISGWYL AC ARDOLLAU

9.1 Mae cyllideb 2017/18 yn cynnwys cyllidebau wrth gefn ar gyfer digwyddiadau annisgwyl sydd yn werth cyfanswm o ychydig dros £1.4m ac sy'n cwmpasu nifer o feysydd, gan gynnwys cyllideb i gwrdd â chostau diswyddo yn y dyfodol, cyllidebau i ariannu swyddi a phrosiectau penodol ar gyfer Adnoddau Dynol, Caffael a TGCh, cyllidebau i gwrdd â'r ansicrwydd mewn perthynas â chostau gofal cartref ac arian wrth gefn cyffredinol. O gofio bod y rhan fwyaf o'r arian wrth gefn ar gyfer sefyllfaoedd annisgwyl mewn perthynas â phrosiectau penodol, mae'n bosibl penderfynu pryd bydd y costau hyn yn disgyn allan o'r gyllideb.

9.2 Mae Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru yn gosod ardoll sy'n cael ei gynnwys yng Nghyllideb Refeniw y Cyngor. Mater i'r Awdurdod Tân ac Achub yw penderfynu ar y cynnydd yn yr ardoll bob blwyddyn. Mae'r ardoll wedi gostwng ychydig bob blwyddyn ers 2011/12 ac yn 2016/17, roedd tua'r un lefel ag yr oedd yn 2009/10. Yn 2017/18, cododd y Gwasanaeth Tân ac Achub yr ardoll 4% a bydd codiad pellach o 1.3% yn 2018/19. Tybir y bydd cynnydd mewn chwyddiant ar gyfer 2019/20 a 2020/21.

10. Y GYLLIDEB DDISYMUD A RAGDYBIR AR GYFER 2018/19 - 2020/21

10.1 Gan gymryd i ystyriaeth yr holl bwysau cyllidebol y gwyddys amdanynt a'r rhagdybiaethau ynghylch chwyddiant a ffactorau eraill, mae'n bosibl penderfynu ar gyllideb ddisymud ar gyfer y cyfnod 2018/19 i 2020/21. Y gyllideb ddisymud yw'r costau diwygiedig o barhau i ddarparu gwasanaethau i'r un lefel ac yn yr un modd ag y cawsant eu darparu yn 2017/18. Mae'r gyllideb ddisymud a amcangyfrifir ar gyfer y cyfnod tair blynedd nesaf yn Nhabl 5 isod:-

Tabl 5
Y Gyllideb Ddisymud a Ragamcenir ar gyfer 2018/19 i 2020/21

	2018/19 £ 'm	2019/20 £ 'm	2020/21 £ 'm
Cyllideb Derfynol y Flwyddyn Flaenorol	126.16	129.82	132.46
Wedi ei gyllido o'r Cronfeydd wrth Gefn yn y Flwyddyn Flaenorol	0.49	0.00	0.00
Costau Unwaith ac am Byth ac arian wrth gefn ar gyfer digwyddiadau annisgwyl yn syrthio allan o'r gyllideb	(0.65)	(0.34)	0.00
Pwysau Cyllidebol Newydd	0.73	0.00	(0.07)
Drifft Incrementaidd ac Addasiadau Cyflog	0.10	0.10	0.10
Chwyddiant Cyflogau	0.99	1.18	1.64
Prif Gontractau'r Cyngor - Chwyddiant a Newid o ran Cyfaint	0.92	0.89	0.86
Newidiadau mewn Gwasanaethau sy'n cael eu harwain gan y galw amdanynt	0.62	0.40	0.40
Chwyddiant heb fod yn Gyflog	0.89	0.87	0.84
Codiadau Incwm	(0.86)	(0.83)	(0.79)
Costau Cyllido Cyfalaf	0.43	0.37	0.01
Amcangyfrif o'r Gyllideb Ddisymud	129.82	132.46	135.45

10.2 Mae'r gyllideb ddisymud a amcangyfrifwyd yn cynrychioli cynnydd arian parod o 7.3% dros y cyfnod 3 blynedd.

10.3 Mae mwy o fanylion am y gyllideb ddisymud a'r rhagdybiaethau sy'n cefnogi'r cynllun ynghlwm yn Atodiad 2 a 3.

11. CYLLID ALLANOL CYFUN A'R DRETH GYNGOR

11.1 Mae'r gyllideb ddisymud a amcangyfrifwyd yn cael ei hariannu o'r cyllid allanol cyfun a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru (y Grant Cynnal Refeniw a'r Gronfa ar gyfer Trethi Annomestig) ac o'r Dreth Gyngor a godir yn lleol.

11.2 Fel y dywedwyd ym mharagraff 4 uchod, mae'r sefyllfa ynghylch y setliad llywodraeth leol ar gyfer 2018/19 yn aneglur ac mae'r sefyllfa ar gyfer 2019/2020 a 2020/21 yn anoddach byth i'w rhagweld.

11.3 Cynhaliodd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) rywfaint o waith modelu ar yr effaith debygol ar y setliad i Lywodraeth Leol dros y ddwy flynedd nesaf yn seiliedig ar lefel y warchodaeth a rydd Llywodraeth Cymru i'r gyllideb lechyd. Gweler canlyniad yr ymarfer modelu yn Nhabl 6 isod:-

Tabl 6
Newidiadau posibl mewn yn y CAC – 2018/19 i 2019/20

	Diogelwch Gwan i'r Gyllideb lechyd	Diogelwch Cymedrol i'r Gyllideb lechyd	Diogelwch Cryf i'r Gyllideb lechyd
2018/19	- 2.0%	- 2.7%	- 3.4%
2019/20	- 0.7%	- 1.4%	- 2.5%
2020/21	Nid oes canrannau diogelwch wedi eu darparu		

11.4 At ddibenion y Cynllun Ariannol ar gyfer y Tymor Canol, cymerwyd yn ganiataol y byddai 2.0% o ostyngiad yn y CAC yn 2018/19 ac yna ostyngiad o 1.4% a 0.5% yn 2019/20 a 2020/21 yn y drefn honno. Mae hyn yn cyfateb i ostyngiad yn y CAC o £3.6m dros y tair blynedd. Pe defnyddir y ragdybiaethau mwyaf pesimistaidd, byddai'r toriad yn y CAC yn cynyddu i £6.2m dros yr un cyfnod o dair blynedd.

11.5 Dros y 3 blynedd diwethaf, mae lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor wedi amrywio rhwng 2.5% a 4.5% sydd yn uwch na chwyddiant ond bu'n rhaid gwneud hynny er mwyn gwneud i fyny'n rhannol am y gostyngiad yn y CAC. Er bod hwn yn benderfyniad i'r Aelodau, yn sgiil y gostyngiadau posibl yn y CAC, bydd angen parhau gyda'r polisi o gynnydd uwch na chwyddiant yn y Dreth Gyngor. At ddibenion y cynllun, caniatawyd ar gyfer cynnydd tybiedig o 4% ar gyfer pob un o'r tair blynedd nesaf.

11.6 Yn seiliedig ar y rhagdybiaethau hyn, dangosir yr amcangyfrif o gyfanswm y cyllid yn Nhabl 7 isod:-

Tabl 7
Amcangyfrif o Gyllid y Cyngor – 2018/19 i 2020/21

	2018/19 £ m	2019/20 £ m	2020/21 £ m
CAC a ddygwyd ymlaen	92.652	90.799	89.528
Y Dreth Gyngor a ddygwyd ymlaen	33.505	34.845	36.238
Cyfanswm y Cyllid a ddygwyd Ymlaen	126.157	125.644	125.766
Newid yn y CAC yn ystod y flwyddyn	(1.853)	(1.271)	(0.448)
Newid yn y Dreth Gyngor yn ystod y flwyddyn	1.340	1.393	1.450
Cyfanswm y Cyllid a Gariwyd Drosodd	125.644	125.766	126.768

12. MONTIO'R BWLCH CYLLIDO

12.1 Y bwllch cyllido yw'r gwahaniaeth rhwng y gyllideb ddisymud a amcangyfrifwyd (Tabl 6) a'r amcangyfrif o'r cyllid sydd ar gael (Tabl 7). Ceir crynodeb o hyn yn Nhabl 8 isod: -

Tabl 8
Amcangyfrif o'r bwllch cyllido

	2018/19 £ m	2019/20 £ m	2020/21 £ m
Amcangyfrif o'r Gyllideb Ddisymud	129.824	132.463	135.452
Arbedion a Ddygwyd Ymlaen	0.000	(4.180)	(6.696)
Y Gyllideb Ddigyfnewid Ddiwygiedig	129.824	128.282	128.756
Amcangyfrif o'r Cyllid	125.644	127.766	126.768
Arbedion Blynyddol Angenrheidiol	4.180	2.516	1.987
% yr Arbedion Angenrheidiol	3.2%	2.0%	1.54%

Noder - Mae'r arbedion a ddygwyd ymlaen yn ffigwr cronus o arbedion angenrheidiol y flwyddyn (blynyddoedd) blaenorol.

12.2 Mewn gwirionedd, mae nifer o gyllidebau yn y gyllidebau ddisymud yn rhai na fedrir eu lleihau neu sy'n anodd iawn i'w lleihau, gan gynnwys: -

Ardoll Awdurdod Tân - £3.30m yn 2017/18;

Costau Cyllido Cyfalaf - £8.30m yn 2017/18;

Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor - £5.35m yn 2017/18;

Costau Pensiwn Hanesyddol - £1.13m yn 2017/18;

Arian wrth Gefn ar gyfer Digwyddiadau Annisgwyl Cyffredinol a Phenodol- £ 1.38m yn 2017/18.

Felly, bydd angen dod o hyd i'r arbedion gofynnol o £8.68m dros 3 blynedd o gyllidebau gwasanaethau - cyfanswm o £106.7m (cyllideb 2017/18). Mae hyn yn cyfateb i arbedion o 8.1% dros 3 blynedd.

12.3 Roedd strategaeth effeithlonrwydd y Cyngor yn y blynyddoedd diwethaf yn ymwneud â lleihau cyllidebau gwasanaeth drwy ofyn i'r gwasanaethau adolygu eu cyllidebau presennol ac i leihau'r gyllideb net gyffredinol drwy: -

- Ddileu penawdau cyllidebol a oedd heb eu defnyddio;
- Lleihau costau staffio drwy ailstrwythuro a diswyddiadau gwirfoddol;
- Cynyddu ffioedd a thaliadau yn uwch na'r gyfradd chwyddiant;
- Nodi ffynonellau newydd o incwm;
- Lleihau costau gweinyddu drwy fuddsoddi mewn technoleg gwybodaeth;
- Lleihau costau drwy gaffael nwyddau a gwasanaethau'n fwy effeithiol;
- Rhoi'r gorau i roi grantiau i'r trydydd sector / sector gwirfoddol;
- Gostwng yr arian a fuddsoddiwyd yn y gwaith o gynnal a chadw asedau;
- Rhesymoli Swyddfeydd a, thrwy hynny, leihau costau swyddfa.

12.4 Mae'r strategaeth wedi bod yn llwyddiannus ac mae'r Cyngor wedi gallu gosod cyllideb gytbwys bob blwyddyn heb orfod dibynnu ar y defnydd o falansau cyffredinol ac, yn ogystal, mae wedi llwyddo i sicrhau'r arbedion arfaethedig ac mae'r ffaith bod y Cyngor bron yn ddieithriad wedi tanwario ar ei gyllideb refeniw bob blwyddyn yn tystio i hynny. Llwyddwyd i wneud hyn tra'n parhau i warchod y cyllidebau ar gyfer Ysgolion a Gwasanaethau Cymdeithasol.

12.5 Fodd bynnag, wrth i ni symud i'r tair blynedd nesaf, mae'r sgôp i sicrhau lefel angenrheidiol o arbedion drwy'r dulliau hyn yn unig llawer llai ac mae'r Cyngor bellach yn newid ei strategaeth er mwyn parhau i gyflawni'r arbedion gofynnol. Mae'r dulliau sy'n cael eu hystyried yn cynnwys: -

- Defnyddio balansau cyffredinol y Cyngor i ganiatáu ar gyfer buddsoddiad pellach mewn prosesau busnes a thechnoleg gwybodaeth. Bydd y buddsoddiad yn cynhyrchu arbedion refeniw yn y dyfodol;
- Ceisio trosglwyddo'r ddarpariaeth o rai gwasanaethau i gyrff ac eithrio'r Cyngor, megis Cynghorau Tref a Chymuned, y trydydd sector, grwpiau cymunedol gwirfoddol neu unigolion preifat;
- Ymchwilio i ddulliau amgen o ddarparu'r gwasanaeth, gan gynnwys creu cyrff eraill a reolir gan y Cyngor i ddarparu gwasanaethau - ymddiriedolaethau, cwmnïau masnachol awdurdodau lleol;
- Rhoi'r gorau i ddarparu rhai gwasanaethau anstatudol.

12.6 Erbyn hyn, mae nifer o'r gwasanaethau corfforaethol llai wedi cael eu gostwng i bwynt lle nad oes modd torri mwy ar eu cyllidebau oherwydd na fydd modd iddynt gyflawni'r lefel ofynnol o wasanaeth. O ganlyniad, bydd disgwyl yn awr i'r gwasanaethau hynny sydd wedi cael eu gwarchod rhag toriadau yn y blynyddoedd diwethaf, gyfrannu tuag at y targedau arbedion.

12.7 Mae cyllideb referniw pob gwasanaeth wedi cael ei hadolygu gan Aelodau ac Uwch Swyddogion ac, o ganlyniad, nodwyd tua £1.4m o arbedion pellach yn 2018/19 a £2.3m yn y ddwy flynedd ddilynol. Bydd adolygiad o Bolisi MRP y Cyngor hefyd yn cael ei gynnal ac efallai y bydd hyn yn gostwng costau yn y tymor byr canol gan £1m y flwyddyn. Mae hyn yn rhoi cyfanswm o arbedion posibl a nodwyd hyd yma o tua £4.7m, sydd £4m yn is na'r arbedion sydd eu hangen.

13. CASGLIADAU

13.1 Mae cyllido Llywodraeth Leol Cymru yn y dyfodol yn ansicr iawn ar hyn o bryd ac mae rhagamcan lefelau cyllido yn y dyfodol yn anodd.

13.2. Er mwyn sicrhau'r lefel ofynnol o arbedion yn y dyfodol, bydd angen i'r Cyngor wneud penderfyniadau anoddach, gan gynnwys ystyried rhoi'r gorau i ddarparu gwasanaethau anstatudol, cau cyfleusterau (ysgolion, cartrefi preswyl, llyfrgelloedd) a pharhau i gynyddu'r cyfraniad y mae'n rhaid i drigolion Ynys Môn ei wneud tuag at y gwasanaethau y maent yn eu derbyn, a hynny drwy ffioedd a thaliadau uwch a biliau'r Dreth Gyngor uwch. Efallai na fydd y penderfyniadau yn cael eu cefnogi'n llawn gan yr Aelodau, ac efallai y byddant yn amhoblogaidd gyda threthdalwyr Ynys Môn, ond mae angen gwneud y penderfyniadau hyn er mwyn sicrhau hyfywedd ariannol y Cyngor yn y dyfodol.

CATC Terfynol i'r Pwyllgor Gwaith 18 Medi 2017	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyllidebau Dirprwyedig Ysgolion				
Tâl Athrawon	20,585,780	20,791,638	21,221,512	21,645,943
Tâl staff nad ydynt yn dysgu	3,440,555	3,002,163	3,047,196	3,108,140
Yswiriant Cenedlaethol	2,595,610	2,621,566	2,673,997	2,740,847
Pensiynau Athrawon	3,311,840	3,344,958	3,411,858	3,480,095
Pensiynau staff nad ydynt yn dysgu	586,810	595,612	604,546	619,660
Glanhau	696,130	706,572	755,171	770,274
Ynni	1,181,200	1,235,535	1,289,899	1,344,074
Trethi Annomestig	780,760	808,867	828,280	846,502
Gwariant arall nad yw'n staff	4,610,510	4,730,383	4,843,912	4,950,479
Addasiad Niferoedd Disgyblion	-	62,300	113,700	190,000
Arianwyd gan Gronfeydd wrth Gefn Addysg	- 490,000	-	-	-
Cyfanswm Cyllidebau Dirprwyedig Ysgolion	37,299,195	37,899,596	38,790,071	39,696,014
Costau Staffio nad ydynt yn Ysgol				
Tâl Athrawon	1,114,360	1,125,504	1,142,386	1,165,234
Tâl staff nad ydynt yn dysgu	32,542,900	33,102,544	33,761,582	34,508,313
Yswiriant Cenedlaethol	2,947,470	3,001,682	3,071,716	3,158,509
Pensiynau Athrawon	165,060	166,711	170,045	173,446
Cyfraniadau Cronfa Bensiwn	6,423,580	6,538,434	6,655,010	6,839,885
Lwfansau Car	613,660	613,660	613,660	644,343
Costau Pensiwn Hanesyddol	1,127,460	1,144,372	1,161,537	1,184,768
Costau Staffio Arall	727,750	746,672	764,592	781,413
Ardoll Prentisiaeth	290,000	294,350	298,765	304,741
Cyfanswm Costau Staffio	45,952,240	46,733,927	47,639,293	48,760,651
Costau Unwaith ac am byth				
Etholiadau Cyngor Sir	150,000	-	-	-
Arian Wrth Gefn Cost Newid	92,000	-	-	-
Gofal Cartref Nyrsio	330,000	330,000	330,000	330,000
Haulfre (2018/19 yn unig)	95,000	95,000	-	-
Tim Trothwy Gofal	240,000	240,000	-	-
Cyfanswm Costau Unwaith ac am byth	907,000	665,000	330,000	330,000
Prif Gontractau'r Cyngor				
Casglu Gwastraff	3,292,750	3,411,289	3,527,273	3,640,146
Gwaredu Gwastraff	674,700	692,242	701,934	710,357
Treth Tirlenwi	1,411,170	1,443,627	1,463,838	1,481,404
Cynnal a Chadw Prifffyrdd	4,192,320	4,343,244	4,580,872	4,727,460
Prydau Ysgol	2,032,070	2,105,225	2,176,802	2,246,460
Cludiant Ysgol	2,361,810	2,446,835	2,530,028	2,610,988
Contractau Gwasanaeth Bysiau Cyhoeddus	1,874,540	1,942,023	2,008,052	2,072,310
Gwasanaethau Addysg ar y Cyd	1,270,490	1,283,195	1,302,443	1,328,492
Lleoliadau Preswyl	7,425,560	7,692,880	7,954,438	8,208,980
Contractau Gofal Cartref	3,566,130	3,658,849	3,746,662	3,829,088
Cyfanswm Costau Prif Gontractau'r Cyngor	28,101,540	29,019,409	29,992,341	30,855,684
Gwasanaethau Eraill a Arweinir gan y Galw				
Lleoliadau Plant	3,579,050	3,851,058	3,943,483	3,990,805
Lleoliadau Allsirol Ysgolion	1,129,920	1,215,794	1,244,973	1,259,913
Byw á Chefnogaeth	1,312,040	1,346,153	1,378,461	1,408,787
Digartrefedd	262,120	268,935	275,390	281,448
Cyfanswm Gwasanaethau a Arweinir gan y Galw	6,283,130	6,681,940	6,842,306	6,940,953
Gwariant Arall y Cyngor				
Trethi Annomestig	990,870	1,016,633	1,066,032	1,089,485
Ynni	1,061,130	1,109,942	1,158,779	1,207,448
Costau Eiddo nad ydynt yn Ysgolion	2,921,840	2,997,808	3,069,755	3,137,290
Costau Cludiant	280,390	287,680	294,584	301,065
Cyflenwadau a Gwasanaethau	17,384,219	17,836,209	18,284,278	18,686,532
Lwfansau Aelodau	676,200	686,343	696,638	710,571
Ardoll Gwasanaeth Tân	3,330,579	3,373,877	3,454,850	3,530,856
Ardollau Araill	4,154	4,154	4,154	4,154
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	5,350,600	5,511,118	5,731,563	5,960,825
Adenill Costau – CRT	- 621,830	- 637,998	- 653,310	- 667,682
Cronfeydd Wrth Gefn	183,635	183,635	483,635	483,635
Rhyddhad Trethol Dewisol Trethi Annomestig	60,000	60,000	60,000	60,000
Costau Cyllido Cyfalaf – DRI	3,881,332	3,851,721	3,929,711	3,945,059
Costau Cyllido Cyfalaf – Llog	4,418,000	4,881,851	5,169,428	5,165,114
Cyfanswm Gwariant Arall y Cyngor	39,921,119	41,162,973	42,750,097	43,614,352
Cyfanswm Pwysau Cyllidebau Posib	-	831,500	100,000	31,167
CYFANSWM GWARIANT GROS	158,464,224	162,994,345	166,444,108	170,228,821

ATODIAD 2

CATC Terfynol i'r Pwyllgor Gwaith 18 Medi 2017	2017/18 £'000	2018/19 £'000	2019/20 £'000	2020/21 £'000
Incwm				
Grantiau / Ad-dalu Cyrff Cyhoeddus	-19,374,624	-19,878,364	- 20,335,445	- 20,782,825
Incwm Statudol	-7,262,150	- 7,450,966	- 7,629,789	- 7,797,644
Incwm Di-Statudol	-5,670,450	- 5,840,564	6,015,780	6,196,254
Cyfanswm Incwm	-32,307,224	- 33,169,894	33,981,014	34,776,723
CYFANSWM GWARIANT NET	126,157,000	129,824,451	132,463,094	135,452,098
Arbedion a ddygwyd ymlaen o'r flwyddyn flaenorol				
CYFANSWM GWARIANT NET DIWYGIEDIG	126,157,000	129,824,451	128,282,803	128,755,786
Cyllidwyd gan :				
Grant Cymorth Refeniw	69,650,000	68,257,000	67,301,402	66,964,895
Trethi Annomestig	23,002,000	22,541,960	22,226,373	22,115,241
Y Dreth Gyngor	33,505,000	34,845,200	36,239,008	37,688,568
CYFANSWM CYLLID	126,157,000	125,644,160	125,766,783	126,768,704
ARBEDION SYDD EU HANGEN		4,180,291	2,516,020	1,987,082

ATODIAD 3

	Tybiaethau Terfynol		
	2018/19	2019/20	2020/21
Dyfarniad Cyflog Athrawon	1.0%	1.5%	2.0%
Pensiynau Athrawon	0.0%	0.5%	0.0%
Graddfeydd Yswiriant Gwladol	0.0%	0.5%	0.5%
Dyfarniad Cyflog nad ydynt yn Dysgu	1.5%	1.5%	2.0%
Pensiynau staff nad ydynt yn Dysgu	0.0%	0.0%	0.5%
Addasiad Trosiant Staff	0.0%	0.0%	0.0%
Chwyddiant Lwfans Car	0.0%	0.0%	5.0%
CPI	2.6%	2.4%	2.2%
RPI	3.6%	3.4%	3.2%
Chwyddiant Ynni	4.6%	4.4%	4.2%
Incwm Anstatudol	3.0%	3.0%	3.0%
Llwyth Gwaith Lleoliadau Plant	5.0%	0.0%	-1.0%
Lleoliad Ysgol All-sirol	5.0%	0.0%	-1.0%
Llwyth Gwaith Di-gartrefedd	0.0%	0.0%	0.0%
Tunelli Gwaredu Gwastraff	-1.0%	-2.0%	-2.0%
Llwyth Gwaith Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	-1.0%	0.0%	0.0%
Cynnydd Cyfraddau Llôg	0.5%	0.5%	0.5%
Ardoll Tân	1.3%	2.4%	2.2%
Ardollau Eraill	0.0%	0.0	0.0%
Rhagamcanion CAC	-2.0%	-1.4%	-0.5%
Cynnydd yn y Dreth Gyngor	4.0%	4.0%	4.0%
Casglu Gwastraff	3.6%	3.4%	3.2%
Gwaredu Gwastraff	3.6%	3.4%	3.2%
Treth Tirlenwi	3.3%	3.4%	3.2%
Cynnal a Chadw Priffyrdd	3.6%	3.4%	3.2%
Prydau Ysgol	3.6%	3.4%	3.2%
Cludiant Ysgol	3.6%	3.4%	3.2%
Contractau Bysiau Gwasanaeth Cyhoeddus	3.6%	3.4%	3.2%